

Codi: 111030

Assignatura: Història de la Filosofia Medieval I

Tipus: optativa

Crèdits: 6

Cicle: primer

Semestre: primer

Grup: A1

Professorat: Miguel Candel Sanmartín

Departament: Història de la Filosofia, Estètica i Filosofia de la Cultura

Llengua: castellà

Objectius

L'objectiu del curs serà adquirir un coneixement global del desenvolupament del pensament medieval cristià, islàmic i judaic des de la baixa antiguitat fins als segles XI-XII, etapa caracteritzada per la recepció de la filosofia hel·lènica (bàsicament neoplatònica) en els medis cultes de les esmentades societats, i l'adaptació al marc conceptual propi de les respectives religions monoteistes. Aquest procés s'ha de contextualitzar tenint en compte el gran debat intel·lectual que recorre tota l'època: les relacions entre filosofia i teologia o entre raó i fe, amb la insistència consegüent en temes com ara l'estatut ontològic de les formes universals (continguts de l'intel·lecte diví, abstraccions conceptuals o realitats naturals?), l'eternitat o temporalitat del món, l'abast de l'omnipotència divina, l'estatut de l'intel·lecte humà i de la seva capacitat de conèixer Déu i el món, etc.

Temari

Els autors directament treballats seran: Porfiri, Agustí d'Hipona, l'autor anònim del *Liber de causis*, Joan Escot Eriúgena, Al-Farabi, Avicenna, Averrois, Abentofail, Ibn Gabirol i Maimònides. El seu estudi no es limitarà a la mera anàlisi historicofilològica, sinó que tindrà com a objectiu principal escatir les continuïtats i discontinuïtats existents entre aquelles idees i les idees filosòfiques del present per comprendre millor unes i altres. Les classes pràctiques se centraran en l'anàlisi d'alguns textos de lectura obligatòria indicats al final de la bibliografia.

Bibliografia bàsica

1. Fonts

ABENTOFAIL. *El filósofo autodidacto*. 2a ed. Edició de Francisco Pons i pròleg de M. Menéndez y Pelayo. Buenos Aires: Espasa-Calpe (Austral), 1954. [Nova edició a Editorial Trotta].

ANÒNIM. *Liber de causis*. Edició d'Adriaan Pattin i traducció de Rafael Águila. Barcelona: KAL, 1993. [Nova edició: Universitat del País Basc, 2000].

AVERROIS. *Commentarium magnum in Aristotelis de anima libros* (llibre III). Versió llatina de Michael Scotus. Edició de F. Stuart Crawford. Vol. VI del *Corpus commentariorum Averrois in Aristotelem*. Edició de H. A. Wolfson, D. Baneth i F. H. Fobes. Cambridge (Mass.): The Mediaeval Academy of America, 1953.

— —. *Destructio destructionum philosophiae Algazelis (Tah fut at-Tah fut)*. Edició de Beatrice H. Zedler. Milwaukee (Wisconsin): The Marquette University Press, 1961. [Versió llatina de Calo Calonymos].

— —. *Destrucció de la «destrucció» (qüestió I)*. Edició de Josep Puig Montada. Barcelona: Edicions 62, 1991.

— —. *La psicología de Averroes: comentario al libro sobre el alma de Aristóteles*. Edició de Salvador Gómez Nogales. Madrid: UNED, 1988.

— —. *Commentaire moyen sur le «De interpretatione»*. Edició d'Ali Benmakhlouf i Stéphane Diebler. París: Vrin, 2000.

AVICENNA. *Livre des directives et remarques* (segona part). Traducció de l'àrab, introducció i notes d'Amélie Marie Goichon. Beirut-París: Vrin, 1951.

— —. *Liber de philosophia prima sive scientia divina*. 3 vol. Edició de Simone Van Riet. Lovaina: E. Peeters, 1977, 1980, 1983. [Traducció llatina del *Kitâb al-Shifâ*, 2a part].

— —. *Tractatus de intellectibus*. Edició de Patrick Morin. París: Vrin, 1994.

ERIÚGENA, Joan Escot. *De divisione naturae: Patrologia latina*, vol. 122. Turnhout: Brepols, 1852.

— —. *División de la naturaleza*. Traducció de Francesc J. Fortuny. Barcelona: Orbis, 1984.

— —. *Periphyseon: De divisione naturae: liber primus 441 A-458 A*. Traducció de Francesc J. Fortuny. Barcelona: KAL, 1995. [Text llatí].

FARABI, Abu Nasr Muhammad. *La Ciudad ideal*. 2a ed. Edició de Manuel Alonso i Miguel Cruz Hernández. Madrid: Tecnos, 1985.

— —. *Obras filosófico-políticas*. Edició de Rafael Ramón Guerrero. Madrid: Debate: CSIC, 1992.

HIPONA, Agustí d'. *Las Confesiones i Obras filosóficas*. Madrid: Editorial Católica (BAC), 1962-1963. (Obras de San Agustín; 2 i 3).

IBN GABIROL, Selomoh. *Fons vitae (Source de vie)*. A: MUNK, Salomón. *Mélanges de philosophie juive et arabe*. Edició d'extractes de Salomon Munk. París: Vrin, 1988.

— —. *La fuente de la vida*. Traducció del llatí per Federico de Castro, revisió i introducció de Carlos del Valle. Barcelona: Riopiedra, 1987.

MAIMÒNIDES. *Guía de perplejos*. Edició de David González Maeso. Madrid: Editorial Nacional, 1984. [Reedició a Editorial Trotta].

———. *Guía de descarriados*. Edició de Fernando Valera. Barcelona: Ediciones Obelisco, 1997.

PORFIRI. *Isagogé. A: ARISTÒTIL. Categorías. De Interpretatione*. Edició d'Alfonso García, Luis M. Valdés i Julián Velarde. Madrid: Tecnos, 1999, pàg. 13-65.

2. Bibliografia secundària

ABBAGNANO, Nicola. *Historia de la filosofía*. Vol. 1. *Filosofía antigua. Filosofía patristica. Filosofía escolástica*. Barcelona: Hora, 1982.

ARMSTRONG, A. Hilary. (comp.) *The Cambridge History of Later Greek and Early Medieval Philosophy*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.

BENAKIS, Linos G. (comp.). *Néoplatonisme et philosophie médiévale: actes du Colloque International de Corfou, 6-8 octobre 1995*. Turnhout: Brepols, 1997.

CORBIN, Henry. *Avicena y el relato visionario: estudio sobre el ciclo de los relatos avicenianos*. Barcelona: Paidós, 1995.

COURCELLE, Pierre Paul. *Connais-toi toi-même: de Socrate à Saint Bernard*. 3 vol. París: Études augustiniennes, 1974.

CRUZ HERNANDEZ, Miguel. *Abû I-Walîd Ibn Rushd: vida, obra, pensamiento, influencia*. Còrdova: Publicaciones del Monte de Piedad y Caja de Ahorros de Córdoba, 1986.

FORTUNY, Francesc J. *De Lucreci a Ockham: perspectives de l'Edat Mitjana*. Barcelona: Anthropos, 1992.

FRAILE, Guillermo. *Historia de la filosofía*. Madrid: La Editorial Católica (BAC), 1975, vol. IIb.

GILSON, Étienne. *La philosophie au Moyen Âge*. 2a ed. París: Payot, 1986. [Hi ha una edició en espanyol: *La filosofía en la Edad Media*].

GREGORY, Tullio. *Mundana Sapientia: forme di conoscenza nella cultura medievale*. Roma: Edizioni di Storia e Letteratura, 1992.

KOGAN, Barry S. *Averroes and the metaphysics of causation*. Albany, N. Y.: State University of New York Press, 1985.

LE GOFF, Jacques. *Les intellectuels au Moyen Âge*. 2a ed. París: Seuil, 1962.

LIBERA, Alain de. *La philosophie médiévale*. París: Presses Universitaires de France, 1993.

— —. *La querelle des universaux: de Platon à la fin du Moyen Âge*. París: Éditions du Seuil, 1996.

MAIZA OZCOIDI, Idoia. *La concepción de la filosofía en Averroes: análisis crítico del Tahafut al-tahafut*. Madrid: Trotta/UNED, 2001.

MARMO, Constantino (comp.). *Vestigia, imagines, verba: semiotics and logic in medieval theological texts*. Turnhout: Brepols, 1997.

MURRAY, Alexander. *Razón y sociedad en la Edad Media*. Madrid: Taurus, 1983.

PORTALIE, Eugène. *A Guide to the thought of Saint Augustine*. Chicago: Henry Regnery, 1960.

PUENTE OJEA, Gonzalo. *La formación del cristianismo como fenómeno ideológico*. Madrid: Siglo XXI, 1991.

RENAN, Ernest. *Averroes y el averroísmo*. Madrid: Ediciones Hiperión, 1992.

SEBTI, Meryem. *Avicenne: l'âme humaine*. París: Presses universitaires de France, 2000.

SORABJI, Richard. *Time, creation and the continuum: theories in antiquity and the early middle ages*. Londres: Duckworth, 1983.

WEINBERG, Julius. *Breve historia de la filosofía medieval*. Madrid: Cátedra, 1998.

3. Lectures obligatòries

ABENTOFAIL. *El filósofo autodidacto*. 2a ed. Edició de Francisco Pons i pròleg de M. Menéndez y Pelayo. Buenos Aires: Espasa-Calpe (Austral), 1954. [Nova edició a Editorial Trotta].

ANÒNIM. *Liber de causis*. Edició d'Adriaan Pattin i traducció de Rafael Àguila. Barcelona: KAL, 1993. [Nova edició: Universitat del País Basc, 2000]

AVERROIS. *Destrucció de la «Destrucció», qüestió I*. Edició de Josep Puig Montada. Barcelona: Edicions 62, 1991.

— —. *Comentario al libro sobre el alma de Aristóteles*. Cap. VIII.

AVICENNA. *Liber de philosophia prima sive scientia divina*. 3 vol. Edició de Simone Van Riet. Lovaina: E. Peeters, 1977, 1980, 1983. [Traducció llatina del *Kitâb al-Shifâ*, 2a part].

— —. *Libro de directrices y observaciones*. [Selecció castellana de la segona part, tercer grup].

ERIÚGENA, Joan ESCOT. *Periphyseon. De divisione naturae: 441A-458A*. Traducció de Francesc J. Fortuny. Barcelona: KAL, 1995. [Text llatí].

FARABI, Abu Nasr Muhammad. *La ciudad ideal*. 2a ed. Edició de Manuel Alonso i Miguel Cruz Hernández. Madrid: Tecnos, 1985.

HIPONA, Agustí d'. *Las Confesiones*, llibre X, cap. 6-28, llibre XI; *Del libre albedrío*.

IBN GABIROL, Selomoh. *La fuente de la vida*. Traducció del llatí per Federico de Castro, revisió i introducció de Carlos del Valle. Barcelona: Riopiedra, 1987, tractats I i V.

MAIMÒNIDES. *Guía de perplejos*. Edició de David González Maeso. Madrid: Editorial Nacional, 1984, 2a part, cap. 13-32. [Reedició a Editorial Trotta].

PORFIRI. *Isagogé*. A: ARISTÒTIL. *Categorías. De Interpretatione*. Edició d'Alfonso García, Luis M. Valdés i Julián Velarde. Madrid: Tecnos, 1999, pàg. 13-65.

Sistema d'avaluació

Examen final (prova objectiva i comentari de fragments d'algunes de les obres de lectura obligatòria).